

АНАЛИТИЧЕН ПОГЛЕД ВЪРХУ ПРОФЕСИОНАЛНАТА ХАРАКТЕРИСТИКА И КАЧЕСТВА НА СЪВРЕМЕННИЯ СЧЕТОВОДИТЕЛ

Атанас Атанасов¹
e-mail: a.atanasov@uni-svishtov.bg

Резюме

В статията се очертава и аргументира обществената отговорност и значимост на счетоводната професия. Акцентира се върху обхвата от професионални компетенции и морално-етични качества, които са необходими за пълноценното осъществяване на счетоводните дейности и услуги. В заключение от направеното изследване се обобщава, че очертаните особености предопределят безспорно важната и многофункционална роля на професионалната позиция „счетоводител“.

Ключови думи: счетоводство, счетоводител, счетоводна професия, счетоводна работа, професионален счетоводител

JEL: M41

Увод

Практиката е доказала по безспорен начин, че счетоводната професия се характеризира с висока степен на обществена отговорност и значимост. Тази отговорност и значимост не се ограничава само в рамките на отделното предприятие или на дадени контрагенти, а тя има значително по-широк обхват. Този факт предопределя необходимостта от наличието както на единни професионални, така и на единни етични норми, адекватни на високите изисквания и очаквания по отношение на лицата, осъществяващи престижната счетоводна дейност.

В отговор на очертаните предизвикателства Международната федерация на счетоводителите (МФС) изготви, прие и публикува официално Ръководство по международен етичен кодекс на професионалните счетоводители (2018), чиито изисквания следва да бъдат спазвани от тези лица при работата им в интерес на обществото.

Съществуващите особености и изисквания доказват по недвусмислен начин необходимостта от наличието и перманентното поддържане не само на професионални компетенции, но и на морално-етични качества, които да

¹ Професор, доктор, катедра „Счетоводна отчетност“, Стопанска Академия „Д. А. Ценов“, Свищов

способстват нормалното осъществяване на счетоводната дейност. Именно опит за извеждането и представянето им в аналитичен разрез е и целта на настоящото изследване.

* * *

В Част 1 на Кодекса не само са определени фундаменталните принципи на етиката по отношение на професионалните счетоводители (*почтеност, обективност, професионална компетентност и надлежно внимание, конфиденциалност, професионално поведение*), но е очертана и концептуалната рамка, която професионалните счетоводители следва да прилагат за:

- идентифициране на заплахите за спазването на фундаменталните принципи;
- оценяване значимостта на идентифицираните заплахи; и
- прилагане при необходимост на предпазни мерки за елиминирането на заплахите или свеждането им до приемливо ниво.

Предпазни мерки, съгласно Кодекса са необходими, когато професионалният счетоводител определи, че заплахите не са на такова ниво, че разумна и информирана трета страна, отчитайки всички конкретни факти и обстоятелства, които са били на разположение на професионалния счетоводител по това време, би стигнала вероятно до заключение, че спазването на изискванията на фундаменталните принципи не е компрометирано.

Следователно при прилагане на концептуалната рамка е необходимо професионалният счетоводител да използва професионална преценка.

В Части 2 и 3 на Кодекса са изложени допълнителни материали, приложими по отношение на професионалните счетоводители в бизнеса и тези на публична практика, когато осъществяват своите дейности.

Съвременната счетоводна работа е строго нормативно регламентирана и обществено отговорна. Най-общо тя обхваща изпълнението на редица задачи, свързани с коректното създаване, обработка и съхраняване на първични счетоводни документи, контролни функции по отношение придобиване и разходване на парични средства и материални ресурси, както и своевременно осчетоводяване на стопански операции, водене и архивиране на счетоводни регистри.

Основополагащи по отношение на нормативно регламентираната счетоводна работа са изискванията на приложимите у нас Национална класификация на професиите и длъжностите (2011), Наредба № 25 от 09.01.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Финансов отчетник“ (Обн. ДВ бр. 14 от 17.02.2012 г., в сила от 17.02.2012 г.) и Наредба № 27 от

09.01.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Оперативен счетоводител“ (Обн. ДВ бр. 14 от 17.02.2012 г., в сила от 17.02.2012 г.)

По-конкретно счетоводната дейност може да се характеризира в следните аспекти:

- хронологично регистриране на извършените стопански операции;
- водене на систематични (синтетични и аналитични) счетоводни регистри за обобщаване на счетоводната информация;
- осъществяване на контрол върху приходите и разходите на предприятието;
- участие в планирането на финансовата дейност и подготовката на разчети за финансиране на капиталовите разходи за основен ремонт и за придобиване на нетекущи (дълготрайни) активи;
- определяне и внасяне на данъци, такси и осигурителни вноски;
- начисляване и изплащане на трудови възнаграждения на персонала на предприятието и възнагражденията по граждански договори;
- изчисляване и удържане на осигурителните вноски за сметка на работниците и служителите и на данък по Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ);
- начисляване и плащане на обезщетения по кодекса на труда (КТ) и кодекса за социално осигуряване (КСО) на работниците и служителите;
- съставяне на първични и вторични счетоводни документи, и на оборотни ведомости;
- извършване на междинно и годишно приключване на счетоводните регистри;
- извършване на текущо счетоводно отчитане, вкл. при необходимост съставяне на коригиращи (сторнировъчни) счетоводни статии;
- съхраняване на счетоводната информация по регламентирания в закона за счетоводството (ЗС) ред;
- участие в разработването на индивидуалната счетоводна политика на предприятието, съставянето на годишния финансов отчет, извършване на инвентаризация и проверки на материално-отговорни лица;
- спазване на професионална тайна по отношение на поверителни сведения, които са станали достъпни във връзка с изпълняваната работа.

На счетоводителя могат да бъдат възлагани за изпълнение от прекия му ръководител или от ръководството на предприятието и други задължения, свързани с неговата работа.

Във връзка с това той трябва да познава съдържанието и приложното поле на редица действащи у нас нормативни актове, като: Кодекс на труда; Данъчно-осигурителен процесуален кодекс; Кодекс за социално осигуряване; Закон за счетоводството; Закон за данъка върху добавената стойност; За-

кон за данъците върху доходите на физическите лица; Закон за корпоративното подоходно облагане и други данъчни закони; Приложими счетоводни стандарти; Правилник за вътрешния трудов ред на предприятието; Правила за здравословни и безопасни условия на труд; други вътрешни актове на предприятието.

Познаването и коректното прилагане на нормативната уредба е важна предпоставка за повишаване качеството на осъществяваната дейност по:

- съставяне и разчитане на счетоводните документи;
- обработването, сортирането, класифицирането и съхраняването на документацията;
- прилагането на механизмите и технологията за осчетоводяване на стопанските операции;
- изготвянето на протоколи, сведения, доклади и финансово-счетоводни справки;
- начисляването на социални и здравни осигуровки;
- подготовката на документи за кандидатстване по различни проекти и оперативни програми.

Освен това, за всеки счетоводител е важно да бъде много добре подготвен за:

- безопасна и компетентна работа с офис техника;
- прилагане при необходимост на нови програмни продукти, информационни технологии и системи в счетоводната дейност;
- служебно консултиране и професионално общуване с колеги и контрагенти.

При упражняване на професията се изисква счетоводителят да:

- спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд, съгласно разпоредбите на закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ);
- опазва околната среда;
- спазва правилата и изискванията, свързани с организацията на работното място, работното време и времето за почивки;
- спазва правилата за работа с офис техника.

Придобиването на счетоводни умения неминуемо предполага наличието на способности за своевременно практическо прилагане на елементите на счетоводната методология, които намират отражение в даденото предприятие (документиране, инвентаризиране, оценяване, калкулиране, система на счетоводните сметки и двойно записване по тях, сводка на отчетните данни и балансово обобщаване).

По правило непосредствената счетоводна работа е свързана пряко с компетентното и обосновано водене на текущо счетоводно отчитане и активно

участие в дейности по подпомагане на счетоводното приключване. Но освен това практиката е доказала, че в своята работа счетоводителят се нуждае както от „чисто“ счетоводни, така и от общо икономически знания и умения в областта на: стопанското управление, финансите, статистиката, планирането, маркетинга, търговията, бизнес предприемачеството, бизнес комуникациите, и др., както и от определени правни познания.

Общите правно-икономическите познания дават възможност на счетоводителя да:

- познава икономическите отрасли и особеностите в нормативните актове, които регламентират тяхната дейност;
- добие представа за структурата и организацията на предприятията в различните отрасли;
- знае правата и задълженията на длъжностните лица в структурата на стопанските субекти;
- познава актуалното състояние на нормативните актове, свързани с данъчното законодателство и трудовото законодателство;
- прилага статистически методи, когато са необходими в текущата счетоводна обработка и за анализ на финансовото състояние;
- планира ежедневната си работа и отчита изпълнението на поставените задачи;
- разпределя и контролира работата в екипа, (вкл. и на помощния персонал) и да способства за своевременното приключване на планираните дейности.

От своя страна за всеки счетоводител е присъщо да:

- спазва и прилага счетоводното законодателство, принципите и методите на счетоводното отчитане;
- познава характеристиката на отчетните обекти в предприятието и тяхната класификация за целите на счетоводството;
- спазва изискванията и регламентите на нормативните актове за признаване, оценяване и счетоводно отчитане на отчетните обекти в предприятието;
- познава правилата за организация на счетоводството във всички икономически дейности;
- познава образците и реквизитите на стандартизираните счетоводни документи и правилата за тяхното съставяне (изготвяне на счетоводните документи);
- знае характеристиката на международните сделки и сделките в рамките на ес и може да организира счетоводното им отчитане в предприятието;
- познава документооборота в предприятието и текущото счетоводно отчитане на протичащите стопански операции и процеси;

- познава изискванията на финансовия и данъчния контрол върху дейността на предприятията;
- планира и организира своята дейност в съответствие със сроковете, които са нормативно определени или поставени от прекия ръководител;
- съставя, обработва, сортира и съхранява работна (счетоводна) документация на конкретно работно място в предприятието;
- работи със специализиран счетоводен софтуер и с програмните продукти, които са предоставени от структурите на държавната администрация – Националната агенция за приходите (НАП), Националният осигурителен институт (НОИ) и др.;
- проявява инициативност за подобряване на финансовата дисциплина и счетоводната отчетност.

В този контекст е и определението за професионален счетоводител, дадено в Допълнителните разпоредби на Устава на Института на професионалните счетоводители в България (ИПСБ) (2016), а именно: „... лице, което притежава необходимите знания и компетентност да прилага добрите счетоводни практики и полага необходимите усилия за своето непрекъснато професионално развитие. Това означава, че лицето:

- упражнява счетоводна професия;
- притежава необходимото професионалното знание, професионалните умения и професионалните ценности, етика и отношение към професията, необходими, за да се докаже компетентност;
- е в състояние да изпълни роля в работата по определени изисквания, като се има предвид реалната работна среда;
- полага необходимите усилия за своето непрекъснато професионално развитие“.

Заклучение

В заключение от направеното изследване може да се обобщи, че очертаните особености предопределят безспорно важната и многофункционална роля на професионалната позиция „счетоводител“. А динамичните икономически условия, в които се осъществява счетоводната дейност предполагат всеки уважаващ себе си професионалист да поддържа и повишава своята квалификация посредством перманентни обучения в курсове и семинари, участия в конференции, работни срещи и други инициативи, организирани от бранша. Освен това, и съвсем не на последно място, в счетоводната работа следва да се познават и спазват определени професионално-етични норми, които доказано допринасят за повишаване качеството на предоставяните услуги.

Използвана литература

- ИДЕС. (2016). Устав на Института на професионалните счетоводители в България (ИПСБ), (IDES, 2016, Ustav na Instituta na profesionalnite schetovoditeli v Bulgaria (IPSB), available at: ipsb.bg/documents/ustav.pdf (accessed 10.02.2022))
- Наредба № 25 от 09.01.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Финансов отчетник“. Обн. ДВ бр. 14 от 17.02.2012 г., в сила от 17.02.2012 г. (Naredba № 25 ot 09.01.2012 g. za pridobivane na kvalifikatsia po profesiyata „Finansov otchetnik“. Obn.- DV, br. 14 ot 17.02.2012 g., v sila ot 17.02.2012 g.).
- Наредба № 27 от 09.01.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Оперативен счетоводител“. Обн. ДВ бр. 14 от 17.02.2012 г., в сила от 17.02.2012 г. (Naredba № 27 ot 09.01.2012 g., za pridobivane na kvalifikatsia po profesiyata „Operativen schetovoditel“. Obn. DV br. 14 ot 17.02.2012 g., v sila ot 17.02.2012 g.).
- International Federation of Accountants. (2018). Ръководство по международен етичен кодекс на професионалните счетоводители, (International Federation of Accountants, 2018, Rakovodstvo po mehzdunaroden kodeks na profesionalnite schetovoditeli), available at: <https://www.ides.bg/media/1602/ethics-2018.pdf> (accessed 10.02.2022)
- Национална класификация на професиите и длъжностите. (2011). ИК „Труд и право“, София. (Natsionalna klasifikatsiya na profesiite i dlazhnostite, 2011, IK „Trud I pravo“, Sofia).

ANALYTICAL VIEW ON THE PROFESSIONAL CHARACTERISTICS AND QUALITIES OF THE MODERN ACCOUNTANT

Prof. Atanas Atanasov, PhD
Department of Accounting
D. A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov
e-mail: a.atanasov@uni-svishtov.bg

Abstract

The article outlines and argues the public responsibility and importance of the accounting profession. Emphasis is placed on the range of professional competencies and moral and ethical qualities that are necessary for the full implementation of accounting activities and services. In conclusion, the study concludes that the outlined features predetermine the important and multifunctional role of the professional position of "accountant".

Keywords: accounting, accountant, accounting profession, accounting work, professional accountant

JEL: M41